

İhtiyar dünyamızı korumak ve kaynakları doğru kullanmak

Serbest Kürsü

23 Ağustos 2023 Çarşamba

Prof. Dr. Fevzi YILMAZ - Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

İnsanoğlu, dünyamız kaynaklarını doğa kanunları doğrultusunda bilimin ve ahlakın ışığında kullanmıyor, maalesef cansız ve canlı yaşama çok müdahale ediliyor. Yeraltı ve yerüstü kaynaklarının yanlış ve aşırı tüketimi ekosistemi tahrip etmekte ve biyoçeşitliliği bozmaktadır. Unutulmamalıdır ki; küresel emisyonun %23'ü ekosistemin bozulmasıyla ilişkilidir (The Economist, The World In 2020, p:84). 2010 Yılındaki Nagoya/Japonya biyoçeşitlilik zirvesinde hükümetler 2020 için 20 hedef koymuşlardı. 196 ülkeyi bağlayan 20 hedefe balık tutmada sürdürülebilirlikten, hava kirliliğini düşürmeye kadar birçok konu girmiştir. 2022 Yılında Montreal'daki/Kanada COP15 BM Biyoçeşitlilik Konferansı'nda Nagoya'da karar altına alınan hiçbir hedefin gerçekleşmediği, canlı yaşamı savunma yerine yeşil badana denen makyajlamanın öne çıktığı itiraf edilmiştir. Montreal Zirvesi'nde 2030 itibariyle karaların ve denizlerin %30'unun korunması kararı çıkmıştır. Burada önemli olan hükümetlerin korumaya almadan ne anladıkları ve yaptıklarının ekolojistlerin söyledikleriyle ne ölçüde örtüştüğüdür. Canlı yaşam alanlarını korumak ve biyoçeşitlilik insan sağlığı için de çok önemlidir (ilaç yapımı gibi).

Dünyaya en çok zarar veren endüstriler genellikle ülkeler tarafından en fazla destek almaktadır. Ekosistemin çökmesine sebep olan 3 sektör fosil yakıtlar, deniz ürünleri ve tarımdır. Bu sektörlere verilen destekler G. Monbiot tarafından The Guardian Weekly'de (9 Aralık 2022, s:16) verilmiştir. Kayıtlar, 2021 yılında [petrol](#) ve doğalgaz üretimine hükümetlerin 50 milyar doları aşkın destek verdiklerini ve fosil yakıtların fiyatını düşürmek adına 500 milyar dolar harcadıklarını vermektedir. 2018 yılında balıkçılık sektörüne hükümetler 35 milyar dolar destek vermişlerdir. Bu desteklerden en çarpıcı payı büyük şirketler almaktadır. Ülkelerin tarım destekleri 500 milyar dolar/yıl mertebesindedir. Bunun yarısı hayvancılık destekleridir. Hayvancılık en çok ekolojik hasar oluşturur. Yem yerine otlak-beslemeli et üretimi ormanı 5 kat fazla tahrip eder. Yeryüzünün en zengin habitatına sahip yerler tehdit altındadır. Avusturalya'da ormanlar ve mercan yatakları yok olma tehlikesindedir. En tahrip edici iş en çok politik destek görmektedir. Buna tavuk çitlikleri örnek verilebilir.

Biz ya canlı dünyasını koruyacağız veya hükümetlerimizle bu dünyayı tahrip eden şirketleri kollayacağız. İkisi birden olmaz. Sektörleri dönüştürsek canlı yaşamı daha az tahrip ederiz. Ekosistemin çökmesini önleyici en radikal dönüşüm [enerji](#) sistemlerinde olmaktadır.

Günümüzde kahverengi ile simgelenen fosil enerji kaynaklarından, yeşil ile simgelenen yenilenebilir kaynaklara geçiş hızlanmıştır. Yenilenebilir enerji kaynaklarına dünya genelinde yatırım artmış ve enerji depolamada inovatif adımlar gündeme girmiştir.

Tarım ve hayvancılıkta, yapay zeka sistemleri ile toprak kullanımı, ürün yönetimi, gübre ve su tüketimiyle ekosistem tahribatı ve emisyon düşürülür. Tahıllarda biyoçeşitlilik ve gıda bağımsızlığı yeni akımdır. Gıda bağımsızlığı her türlü gıda üretim aşamalarını, toprak, tohum, organik gübre ve onların tümleşik kullanım bilgisini/eylemini kapsar. Bunlar ekolojik bütünlüğü savunma ve doğa dostu olmanın ilk adımlarıdır. Küçük çiftçinin önemsenerik ve korunarak toprak, su ve biyoçeşitlilikte sürdürülebilirliğin sağlanması kısaca zirai ekoloji ikinci adımı oluşturur. İleri aşamada ekolojik ağırlıklı [turizm](#) (Ekoturizm) faaliyeti kar getiren bir faaliyet kolu olacaktır.

Dikey [tarım](#) önemsenmeli, büyük şehirlerin metruk yapıları bu amaca dönük olarak değerlendirilmelidir. Örneğin, Mersin'den İstanbul'u beslemenin maliyeti (para ve emisyon yükü) çok fazladır. Yerinde üretim çok önemlidir ve ekonomiktir. Bakanlıktaki onbinlerce ziraat mühendisimiz sahaya inmeli doğru yolu yordamı eşgüdüm halinde çiftçiyle küçük-büyük üretici ile paylaşmalıdır. Önemli olan yaşamı destekleyen sistemleri karlı hale dönüştürmek, savunmak, restore etmek ve mümkünse kapitalizmin ateş çemberinde harcanan bölgeleri insanlarına ve diğer canlılara geri vermektir. Ekosistemin bozulması nedeni ile yaşanan Marmara Denizi müsilağ problemi hatırlayalım. Sebep, karbondioksit emisyonundan azot ve fosfora kadar birçok biyofiziksel göstergelerde etki limitinin ve sınırların aşılmasıdır. Çalışmalar, endüstrilerden ve gübreden denize ulaşan fazla azot ve fosforun müsilağ oluşumunda önemli role sahip olduğunu göstermiştir. Bu sümüksü yapı deniz ekosistemini bozmakta, yüzey ve dip canlı yaşamını tehdit etmektedir. Burada ziraat mühendislerine biçilen görev, azot ve fosforlu gübreği doğru kullanma bilgisini üretici ile paylaşmaktır. Mümkünse kimyasal hiç kullanmama ve organik'e dönmedir. AB, 2030'da kimyasal gübre kullanımını %20-50 oranında azaltma hedefini boşuna koymamıştır!

Et tüketimine eleştirel bakmalıyız, gezegenimiz dostu tahıl ve kabuklu meyve tüketimini önemsemeliyiz. Büyük baş hayvana verilen 100 kalorilik yemden et yiyen insana 3 kalorilik besin geçer (%3 verim). Düşük verim ve yüksek sera gazı çıkışından kaçınmak için et oburluktan uzaklaşmalıyız. Süt için verim en yüksek (%40) olduğundan süt hayvancılığı önemsenmelidir (The Economist, June 25th 2022, 81).

Çevresel etkisi en çok olan yapı sektörü de mercek altına alınmalı ve dönüştürülmelidir. Ağırlık beton malzeme zorunlu altyapılar için düşünülmalıdır. Ekosistemi zorlayan beton ve seramik atıklara teknofosil denir ve bunların geri dönüşümleri zordur. Bu nedenle modüler tasarım ve prefabrik bina komponentleri ile enerji verimli yapılar yanında günümüz ihtiyaçlarına uyarlanmış geleneksel yapı tasarımlı ekonomik binalar da üretilmelidir. Döngüsel ekonomiye uygun hafif malzemeli (ahşap ve çelik) ayrı binalar az katlı olarak inşa edilmelidir. Bina aralarında veya millet bahçelerinin seçilmiş bölgelerinde hobi bahçeleri oluşturulmalı,

Üretilen sebze gibi ürünlerin ihtiyaç fazlası komşularla paylaşılmalı veya semt pazarlarında satılmalıdır.

Aşırı tüketimi teşvik eden reklamlardan ve tek kullanımlık tüketici ürünlerinden kaçınılmalıdır. Sonuç olarak yerküre kaynaklarını adaletli kullanmalıyız ve sürdürülebilirliği nemsemeliyiz. İhtiyar dünyamıza zarar veren endüstrileri mercek altında tutmalı ve ekosistemin çökmesine müsaade etmemeliyiz. Unutmayalım! Davranışları en hızlı acılar değiştirir.